

CARMEN FOLCARDI DE S. VIGORE.

(ACHERY, *Spicil.* vet. ed. IV, 576.)

Festa dies Patris rutilat celebranda Vigoris,
 Patrem Bajocas, quem fratrem gaudet Atrebas.
 Ilujus grata Deo genitrix, generosa virago
 Pignore de tanto capit assertore superno
 Natum, quem gesta, benedixit diva potestas,
 Sacravitque sibi, cuncto sacravit et orbi.
 Nascitur ergo puer forma speciosus, et alter
 Fit Samuel, Domino condignus ab ungue tenello.
 Moxque jugo Domini subclinat lenia colli,
 Inferturque gregi monachus puer Atrebatensi :
 Proficiens cunctis Patribus, profecit ab illis,
 Inclutus ille puer, cunctis subjectus ovanter.
 Jam quoddam majus meditatur tiro beatus,
 Fiat ut a patria peregrinis cum patriarcha.

A Exsulat ergo procul hic seminiverbius exsul;
 Tendens ad populum sibi cœlitus insinuatum,
 Urbs est Bajocas, quam prisca Neustria monstras.
 Hanc adit ut doceat quos impius error habebat,
 Gratia virtutum Christi comitatur alumnum.
 Quæque docendo monet, signis probat, actibus
 [implet.
 Viribus exsanguis reparavit, depulit angues.
 Ad superos vita functum traxit prece fusa.
 His populus visis, se sacris devovet undis;
 Hancque Deo prolem per sacri fontis honorem,
 Sancte Vigor, generas; sacras cui solvimus odas.
 Flammaram domitor, qui mundi comprimis ignes.
 B Ne nos exurant, flammæ compescere gehennæ.

FOLCARDI OPUSCULA DUBIA.

VITA S. AUDOMARI

EPISCOPI TERWENNENSIS,

Scripta ab auctore anonymo, qui ante Normannorum cladem vixisse videtur : apud Surium contracta, et interpolata fortasse à Folcardo monacho Sithivensi sæculo XI; restituta ad apographum Corbeïense.

(Apud MABILL. *Acta SS. ord. S. Bened.*, Sæc. II, pag. 559.)

PROLOGUS AUCTORIS.

1. Domino omnipotenti, munerum spiritalium C magnarumque virtutum largitori, multiplices gratias laudesque sedulas dicere debemus, qui, omnium creaturarum visibilium et invisibilium Conditor et gubernator existens, Filium suum unigenitum Dominum nostrum Jesum Christum ad docendas redimendasque omnigenas gentes misit ad terras, etc. Qui duobus et decem apostolis de turba totius generis humani electis, alios quoque alterius ordinis sexaginta et duos regionibus albis ne multæ operarii deessent messi jubet Omnipotens discipulos esse suos, hosque in cœnaculo Sion sancto spiramine repletos, omniumque linguarum mirabili dono ditatos, ad docendas baptizandasque omnigenas gentes ire præcepit, etc. Post hos postque ipsorum successores alios homines agios Dei gratia prædi-

D tos, eodemque spiritu repletos apostolorum vicarios in omnibus mundi partibus esse concessit, etc. Unde occidentalibus mundi partibus, divinis muneribus decoratum, signis ac virtutibus in multis orbis partibus notum Audomarum (S. Omer) apostolicum donavit doctorem. Ideo te, Deus omnipotens, per gloriosa ejusdem pontificis patrocinia precamur ut largiflua tuæ sapientiæ de supernis fluentia nostris licet maculatis mentibus rorare concedas, ut, de tanti viri meritis atque virtutibus quæ per illum tua gratia gessit scire volentes, licet de magnis parva ac de multis pauca depromere possimus. Quis enim quotidianam ejus conversationem atque in Dei servitio constantiam, cunctosque labores quos in occulto, Deo tantum teste, operatus est, scire atque D narrare potest?

INCIPIT VITA.

2. Ille igitur agius pontifex Audomarus et nobilibus et inclytis secundum sæculi dignitatem et in fide catholica eruditus ortus fuit parentibus (98) in Constantinense regione, nec longe a Constantia (*Constance* ad Rhenum) civitate, et in eo specialiter loco qui Aurea-Vallis (Imperio vulgo *Guldindal*) vocatur, natus est. Genitor vero hujus inter suos clarus Friulfus vocabatur; Domitta autem sua nuncupata fuit genitrix. Hi vero religiosi parentes prædictum puerum secundum Christianæ religionis a cunabulis ritum divina gratia suffragante in ecclesiasticis nutriebant disciplinis: unicum enim Audomarum habebant filium. Friulfus vero post prædictæ conjugis suæ obitum, et puero ætate et gratia crescente, suavi jugo Christi ac levi, divina famulante misericordia, cum confortante ac suadente Audomaro filio suo se subdere studuit.

3. Ambo igitur, genitor videlicet Friulfus cum beato filio suo Audomaro, implentes quod scriptum est: *Vade, et vende omnia quæ habes, et da pauperibus, et veni; sequere me, et habebis vitam æternam* (*Matth. xix, 21*), mundo mortui, Deo vivi, caducis inopes, perennibus locupletes, Deo subditi, diabolo rebelles, mente similes, ætate dispares, ad Christi militum perrexere cænobium quod famoso nomine vocatur Luxovium, quodque a sanctæ memoriæ Hibernense viro B. Columbano abbate in Burgundiæ regione in Dei nomine fuit fundatum. Sancto igitur Austasio abbate qui tunc in prædicto monasterio sanctæ atque beatæ monachorum multitudini præerat, Audomarus cum suo unanimiter genitore religiosa manifestaverunt desideria, sequentes quod scriptum est: *Interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi, et majores tuos, et dicent tibi* (*Deut. xxxii, 7*). Sanctus vero Austasius eos Dei amore flagrare cernens, et in B. Audomari vultu et verbis gratiam cognoscens esse divinam, salubre atque perfectum secundum sacræ Scripturæ auctoritatem prædictis Dei famulis dedit consilium, suadens videlicet utrisque aliquando simul, aliquando separatim, ut sub regulari disciplina secum in Dei perseverarent servitio. Ambo igitur divino ardentibus amore, spiritualis Patris Austasii sequentes consilium, sub sacræ regulæ jugum mente devota se subjecerunt. Beatus igitur Austasius immenso gaudio repletus, eos sancto monachorum consortio conjunxit. Dehinc S. Audomarus spiritali gratia plenus, ætate tener, fide robustus, districto regulæ rigori subditus, inter agium monachorum populum fuit imbutus, omnibusque Christi militibus in prædicto monasterio habitantibus, divina suadente gratia, amabilis fuit. Erat

A enim mente castus et corpore, obedientia atque humilitate refertus, in divina scientia eruditus, charitate et mansuetudine plenus, districtis parcimonie castigatus jejuniis, prolixis noctium pervigil excubiis, sciens quod scriptum est: *Beati sunt servi illi quos, cum venerit Dominus, invenerit vigilantes* (*Luc. xii, 37*).

4. Dehinc B. Audomari fama per multa loca vulgata usque ad Dagoberti Francorum regis notitiam pervenit: abscondi enim non potest civitas super montem posita (*Matth. v, 14*). Posthæc, multis intervenientibus annis, a reverendissimo prædicto principe Dagoberto, et ab omni Francorum populo vocatus, S. Achario Noviomense episcopo opitulante, ad docendum atque ad gubernandum Terwanensis urbis populum, episcopalem cum magna mentis humilitate sumpsit honorem: in quo gradu verbum divinum in corda credentium seminans, animarum corporumque languores curans, captivos vinculatosque redimens, viduarum inopumque præ omnibus curam gerens, plebem sibi a Domino creditam rite gubernabat. Prædictus igitur Terwanensis populus licet ante adventum B. Audomari a sociis Dionysii martyris, Fusciano videlicet et Victorico, verbum audivit divinum, eodem tempore quo S. Quintinus in Ambianense prædicabat urbe; multi tamen adhuc ex ipsis Terwanensibus cultui adhærebant idolorum. Postquam enim duo beati viri prædicti Fuscianus et Victoricus de prædicta Terwanensium urbe perrexerunt, et in Ambianensium civitate martyrio coronati sunt, tunc Terwanenses ad culturam iterum reversi sunt idolorum. Non solum enim hi qui nomen Domini antea recipere noluerunt, sed etiam hi qui a prædictis Patribus fuerunt baptizati, pari errore ducti idola colebant. Summus igitur prædictus pontifex Audomarus eandem ingressus urbem, salutifera divini verbi præcepta stolidis paganorum cordibus tradidit, ferasque eorum mentes tetris ignorantie caliginibus cæcatas largo Evangelii lumine illuminavit, vanaque simulacra destruenda igni tradidit, sacrilegamque idolorum culturam in prædicta urbe funditus evertit, omnemque in ea habitantem populum ad fidem convertit catholicam, divina sibi suffragante gratia: omni enim operanti bonum (*Rom. ii, 10*) Deus cooperatur. Si enim, testante Apostolo, *Deus pro nobis, quis contra nos est?* (*Rom. viii, 31*).

5. Postquam vero prædictam plebem ad veri Dei cultum præfatus pontifex convertit, verbum divinum concurrentibus ad eum undique prædicando turbis, multosque in Dei nomine variis liberando languori-

(98) S. Audomari consanguineus dicitur qui popularis ejus fuit S. Bertinus; qua de re in Actis S. Bertini sæculo insequenti. Addit Joannes de Ipra seu Iperius abbas Sithivensis in Chron. ms. quod ad

annum 1295 perauxit, Audomarum in quodam instrumento Caroli Magni consanguineum ab ipso imperatore appellari.

bus, magnarum sibi signa virtutum largitio concessit divina, de quibus nunc almigeris illius virtutibus subsequens sermo, Christo favente, pauca depromere properat. (Quadam vero die Audomarus egregius Christi confessor in Bononia (99) urbe perseverans, post nocturnas vigilias diluculo more solito surgens, in ecclesiam intravit orare, ibique prolixum æstivi diei spatium verbum Dei circumstantibus turbis prædicans. Missamque Christiano populo cantans, ægrotis variis generibus morborum manus imponens, meridianis diei horis vitæ venerabilis senex lassus sese locavit ad lectum. Dehinc parvum pausandi spatium volens suo indulgere multis laboribus fatigato corpusculo, unus de circumstantibus ipsius ministris juvenili ætate lascivus accessit ad illum dicens: « Domine, da mihi nunc tuam mecum habere licentiam; ad vicina pelago volo nunc pergere loca. » Tunc senex juveni dixit coram turba petenti: « Non habes licentiam, fili mi, adhuc pergere foras; nam tibi hic melius reor expectare parumper, donec me sospitem de somno surgere cernas. » Prævidit enim providus speculator sui gregis prophético plenus spiritu, erranti juveni quod esset malum abire. Tunc somno sopitus fessus sic siluit senex. Ast juvenis optimi spernens præcepta patroni, ut mos est juvenibus jussa sic spernere senum, tunc rapidis gressibus velox ad mare migravit. Tum parvam naviculam cernens in littore stantem, qua soliti fuerunt homines parvum transcendere flumen quod accolæ nominant ipsis in partibus Elna (*Elna*), immemor at juvenis, cæcatus amore ludi, inconsulte actutum solus ascendit in illam, ipse volens ludere in hujus rivuli ripas. Ast illum in pelagus rapuit vis valida venti. Tunc subito surgens in ponto sæva tempestas, ipsa navicula undis tumescentibus quassata, nec gubernacula nec gubernatorem habens, huc et illuc fluctibus errans natabat in mari quod magno Britanniam gurgite secernit a Francis, quod sæpe fortissimis mersis hic navibus nocet. Ast miser nec propriam cernens nec alteram terram, tunc illum pœnituit quod sprevit verba patroni; mori sese credidit ventis pugnantibus in undis; nec navis nec juvenis poterat resistere ponto. Tunc illum per merita Deus Audomari precantem, tropidum Saxonicam [Anglicanam] illico deduxit ad terram. Tum iterum stupidus ignota cernens arva, raptiores tremulus se denudare timebat, si solus diutius illic expectare tentasset.

6. Hinc notam confitens inobedientiæ culpam, lacrymis ubertim profusis postulans opem, Audomarum tremula clamans tunc voce patronum, in Dominum fidens cito recurrit ad navem. Illico Om-

(99) Bononia, alias Bolonia, *Boulogne*, haud procul ab Oceano ad Elnam fluvium, sedes episcopalis Morinorum, uti et Tarvenna quondam civitas, ad Legiam fluvio'um, a Carolo V imp. anno 1553 excisa. Episcopus olim pro temporum occasione in alterutra civitate sedebat. Morinorum sedes modo tripartita, Bononiæ. Audomaropoli et ipse attributa est.

A nipotens ventum illi concedens aptum, mitescere pelago jubens ante tumentis, navicula natans rursum per mare serenum, actutum iterum salvus remeavit ad portum, de quo illum antea fortis rapuerat Eurus et prædictus rivulus Elna, ubi intravit in mare. Nauta surgens illico notos agnoscens agros, illæsam linquens suam in littore navem, littoreas calcans rapidis gressibus algas, multimodas agens gratias Omnipotenti, ad suum pœnitens rursus recurrit patronum. In eo episcopus adhuc moratus quo somno sopitum ante reliquerat illum, mira omnipotentis Dei misericordia in eisdem horis celer ille reversus est. Tunc proximans postibus aulæ ubi senex orabat, miser multis vocibus cito prostratus ad terram, humidis vultibus culpam confessus, cum fletu suspirans, lacrymis veniam flagitabat profusis. Tunc senex leniter inquit corripuens illum: « Fili, tibi antea dixi quid esset venturum, quod non te decuit hodie pergere foras, cur ausus es postea nostrum continere verbum? » Tunc tremulus juvenis suo respondit patrono: « Mea culpa, domine, mea veraciter culpa, ignosce misero mihi per te a morte reducto. » Tunc ipse, ut diximus, sua pericula narrans, quod solus inter tumentes Oceani fluctus, interque voraces circa scopulos currentium gurgitum æsus in parva navicula, multa perpressus in ponto, nec mari se credidit vivum evadere posse, nisi illum misellum humanam desperantem opem Audomari meritis Deus liberasset de morte. Tunc silere juvenem jussit sic sobrius senex, incautum discipulum humili reprimens mente: « Nec hoc verbum, inquit, iterum foras ab ore depromas, nec ulli hominis hæc de me dicere debes, quandiu me videris hac brevi perfrui vita, ne zabulus superet nos jactantiæ culpa; nec ab ore hominum querere laudem, ne inanit gloria cor nostrum levet in altum. » Hinc post hujus obitum cuncta per ordinem monstrans narravit discipulus ille qui passus est in undis (100).

7. Post hoc non multo temporis intervallo ad B. Audomarum de prædicta Constantinense regione tres una cum mente viri Mummolinus, Ebertramus (101) sanctusque Bertinus pariter venerunt, relinquentes etiam secundum Domini præceptum parentes, patriam, omnesque propinquos (*Matth.* xix, 29). Sanctus vero Audomarus prædictos Dei famulos gratificè recepit, immensasque omnipotenti Domino gratias agens qui tales sibi ad prædicandum Evangelium adjuutores deduxit. Erant enim præfati viri in fide perfecti catholica, et in ecclesiasticis disciplinis atque in divina Scriptura eruditi.

8. Parvo posthæc temporis spatio transacto S. Audomarus cum prædictis beatis viris, divina sibi stimulante gratia, monasterium cogitavit in Dei

(100) Posthæc in apographo Fuliensium Parisiensium recitatur tentatio carnis, quam S. Audomarus, exemplo S. Benedicti, urticarum et spinarum aculeis superasse dicitur.

(101) Ebertramus fuit postea abbas monasterii S. Quintini apud Augustam Veromandorum; de aliis infra.

fundare nomine: ad habitandum enim monachis, divina sibi largiente misericordia, locum habebat aptum. Erat enim quidam vir potens Adrowaldus nomine, in divitiis hujus sæculi vanis valde dives, quem B. Audomarus de errore gentilitatis ad fidem convertit catholicam, quemque cum omni sua baptizavit familia. Adrowaldus vero prudenti consilio fallaces divitias præsentis sæculi spernens, nec ullum habens filium, regnam suæ hereditatis partem cum omni sua multiplici substantia Deo et beato obtulit Audomaro, villam videlicet quæ noto nomine vocatur Sithiu. Beatus vero Audomarus in prædicta villa ante adventum prædictorum virorum ecclesiam ædificavit, in eo etiam loco in quo suum pausat in pace corpusculum. Postquam ergo præfati Dei famuli ad eum pervenerunt, concessit illis ut monachorum habitaculum ædificarent, ubicunque illis in prædicta placuisset villa. Sancti igitur viri Mummolinus (102) atque Bertinus cum cæteris eorum in Christo sociis monasterium ædificare in quodam cœperunt loco, quod usque hodie Vetus vocatur monasterium (103); sed in eo loco paucis morantes annis, divina eis suadente gratia, alium voluerunt eligere locum.

9. Beati igitur viri, in Domini confidentes misericordia, perfectum invenerunt consilium. Protinus enim in navem ascendentes sine gubernatore et remigio, ac sine ulla cibi et potus cura, huc atque illuc spatioso stagno adhærente prædicto eorum habitaculo navigantes, omnipotentem rogabant Dominam ut ad locum quem sua illis præparavit misericordia eos deduceret illæsos; dicentes invicem quod non ascensuri essent de prædicto stagno, nisi quando, navicula eorum aptum tenendo portum, contigisset illis secundum ordinem psalterii subsequentem sanctæ versiculum: *Hæc requies mea in sæculum sæculi; hic habitabo, quoniam elegeram eam* (Psal. cxxxii, 4). Misericors igitur Dominus qui suis ubique præsens est famulis, prope est enim Dominus invocantibus eum, navem in qua beati fuerunt præ-

(102) Adrowaldus (scribit Iperius) voluit donationem suam litterarum attestations firmari, ut futuris temporibus validior permaneret. Sic ergo ea incipit: Dominis sanctis Patribus Bertino, Mummolino, etc. Facta donatio viii Id. Septemb., anno xi, regni domini nostri Chlodovei regis. Actum in Sithiu villa dominica. Et tamen apud Miræum, Donat. piar. cap. 3. legitur: Actum Ascio villa dominica. Annus xi Chlodovei anno Christi 648 respondet.

(103) Surius legit *vetus templum*. Iperius: *Jussu, inquit, B. Audomari tres viri sancti prædicti ecclesiam construxerunt et cellam in territorio ejusdem ville, in loco qui adhuc et propter hoc Vetus vocatur monasterium super fluvium Agniona anno 626. (lege anno circa 649.) In eo loco supradicti viri sancti quasi in eremitorio sederunt cum conventiculo parvo contracti annis 14, etc.*

(104) Monasterium Sithivense, alias Ulterense, dictum a fluvio Ultro (qui et Agnio, Agniona, Eunoeno, nunc Aa vocatur) modo S. Bertini appellatur, vel ipso nomine celeberrimum, de quo in Actis S. Bertini fasius agemus.

(105) Nempe post Eligium, qui, cum Chlodovei

dicti viri post aliquod prævisum sibi spatium illico deduxit ad terram. Tunc etiam illi, prædictum canentes versiculum, sine mora navem relinquentes læti intraverunt in terram, cognoscentes etiam locum illum a Domino ipsis traditum. Dehinc B. Audomaro, pio eorum Patre, favente, monasterium nomine Sithiu (104) prædicta villa nominatum super Agnionam fluvium in Dei nomine ædificare cœperunt. Confluentibusque undique religiosis viris ad prædictos Dei famulos, B. Audomarus Mummolinum multitudini præposuit monachorum; sed non multo posthæc temporis intervallo, præfatus venerabilis abbas Mummolinus ad Noviomensis urbis episcopatum, divina largiente gratia, procectus est, et per viginti et sex (105) annos prædictæ civitatis populum a Domino sibi creditum rite gubernavit.

10. Gloriosus igitur pontifex Audomarus post Mummolinum in prædicto monasterio sancto monachorum choro beatum præposuit Bertinum (106); sanctis enim fratribus in eodem loco sub strictæ regulæ rigore Deo servientibus dilectus atque amabilis beatus fuit Bertinus. Erat enim vir venerabilis, in divinis rebus prudens, et providus gregis sui pastor, in malis vero simplex et innocens, secundum Domini præceptum: *Estote prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ* (Matth. x, 16).

11. Posthæc vero, multis intervenientibus annis, B. Audomarus carnales amittens oculos temporali privatus est lumine, ut perpetua luce illuminatus in Dominum semper aspiceret, sicut B. David dicit: *Oculi mei semper ad Dominum* (Psal. xiv, 15); et idem dicit: *Ad te levavi oculos meos, qui habitas in cælis* (Psal. cxxii, 1). Per amissionem vero carnalium oculorum spiritali lumine repletus, populum a Domino sibi creditum eodem regebat ordine (107).

12. Posthæc vero paucis intervenientibus annis cum prædictus venerabilis vitæ senex Audomarus nimio febris ardore fulset fatigatus, cumque diem obitus

II anno tertio, Christi 640, ordinatus sit episcopus. præfueritque Ecclesiæ Noviomagensi et Tornacensi annis decem ac novem, anno 649 locum fecit Mummolino, qui ob equum sancti viri subreptum abbati basilicæ S. Eligii correptus dicitur in Vita ipsius Eligii, lib. ii, cap. 44, ubi S. Audoenus Mummolinum virum apostolicum vocat. Decessit proinde Mummolinus anno 684, die 16 Octob. quo die in Martyrologiis Benedictino et Gallicano celebratur. Ejus corpus in majori ecclesia Noviomagensi, pars capitis in monasterio Sithivensi adservantur. In ejus Actis mss. nihil præter ista occurrit, nisi quod a Chlothario Chlodovei filio promotus ad episcopatum legitur.

(106) Et tamen Bertino primum locum in catalogo abbatum Sithivensium tribuit Iperius, Mummolino prorsus expuncto.

(107) In Vita S. Vedasti Alcuinus scribit Audomarum S. Vedasti translationi interfuisse: *In qua translatione, inquit, perhibetur B. Audomarus lumen recepisse oculorum, sed illico precibus eamdem quam ultroneus ferebat reimpetrasse cæcitatem*. Quod etiam Fulbertus in Actis S. Autberti testatur.

sui adfuisse cognovisset, eodem die de lectulo in quo jacebat surrexit, atque in ecclesiam ingressus, prostratus coram altare, cum lacrynis Dominum pro se et pro circumstante eum oravit populo. Corpus vero Christi et sanguinem communicando turbisque se circumstantibus prædicando, oculis in cælum elevatis, tremulisque manibus quatiente febre atque senectute extensis, suos devota mente benedixit discipulos, dicens: « Immensam omnipotentis Domini precor clementiam ut vos, filioli mei, in regno Dei merear videre felices. » His vero omnibus in eodem die rite peractis, ad suum iterum reversus est lectulum, atque in eodem jacens toto corpore solito more extenso, vultuque sereno, anima sui sancti confessoris angelorum agminibus circumdata ad omnipotentem egressa est Dominum (108). Hi vero, qui in eadem hora in ea domo præsentibus fuerunt, testati sunt quod talis eorum nares et ora intravit odor, quasi illa domus omnibus aromatis fuisset plena, sicut sæpe in aliorum sanctorum exitu colligit: *Pretiosa est enim in conspectu Domini mors sanctorum ejus* (Psal. cxv, 15).

13. Prædictus vero venerabilis abbas Bertinus, divina sibi gratia revelante, statim ad locum ubi venerabilis senex obiit cum suis pergendo monachis, sacrum B. Audomari corpus cum psalmis et hymnis et canticis ad locum sepulturæ deduxit, eumque in prædicta ecclesia quam ille B. pontifex in Sithiu ædificavit cum immenso circumstantis populi sepelierunt luctu (109). Sanctus enim Audomarus beato prædixit Bertino cunctisque fratribus tempore illo Domino in Sithiu servientibus, ut quando ei mors incerta extremæ contigisset horæ, in prædicto loco suum sepelirent corpusculum. Parvo igitur temporis intervallo, postquam corpus venerabilis viri in prædicto loco fuit sepulchrum, juxta sepulchrum ejus expendente desuper lampade, divino lumine repleta, per prolixa annorum spatia luciflum stillabat oleum. In hoc vero divinam clementiam diligenter intuentibus apparet quantam in conspectu æterni regis beatus suus confessor Audomarus gloriam habet, cum juxta suum venerabile sepulchrum gloriosa sæpe lucusque ostendit signa. Multi enim variis languoribus fatigati, cum ad B. Audomari tumulum perveniunt, divina largiente gratia, subitam recipiunt sanitatem. Omnipotens enim Dominus non solum gloriosas per suos famulos perficit virtutes dum hac utuntur vita, sed post felicem eorum obitum, signis ac virtutibus in diversis mundi partibus eos glorificare non cessat, sicut per prædictum agium suum confessorem Audomarum multas post obitum suum fecit virtutes,

(108) Nimirum in villa *Waurantis* (*Waurant*) quæ a Sithiu tribus fere distat millibus, inquit Iperius, quo in loco S. Austreberta velum ab ipso Audomaro accepisse dicitur.

(109) Interpolator ita scribit: *Translatum est autem corpus ejus a reverendissimo abbate Bertino ac choro monachorum, et sepulchrum cum gloria in monasterio Sithiu, in basilica quam ipse præclarus pontifex in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ ad*

A quas, favente Domino, subsequente narrabimus sermone.

14. Parvo igitur post B. Audomari obitum spatio transacto, quidam vir avaritiæ aestibus accensus, pravisque (ut fertur) moribus plenus ad suum accessit compatrem, postulans ab eo ut unum sibi argenteum usque ad statutum tempus accommodaret solidum, per suam etiam subdolam testando fidem quod statuto ad eum tempore iterum redditurus esset. Alter vero simplici animo suum credendo compatrem, argentum callido preccanti præstitit amico. Paucis vero transactis statuto ad eum venit tempore dicens: « Redde mihi meum quod tibi accommodavi argentum; statutum enim tempus tuæ promissionis advenit. » Tunc fallax amicus torvis eum intuens oculis, asperisque cum eo loquendo verbis, audaci animo juravit negando quod nunquam ab eo ullum accepisset scriptulum. Tunc ille qui prædictum accommodavit solidum, recta respondit ratione dicens: « Pergamus simul usque ad B. confessoris Christi Audomari venerabile sepulchrum, ut tu mihi ibidem per gloriosam ejusdem pontificis merita jurando confirmes quod hic negare conaris. » Tunc ille miser mortalis, lucri amore cæcatus et a principe mendacii diabolo etiam confortatus, qui mendax fuit ab initio et in veritate non stetit, resano animo ad B. Audomari iturus basilicam iter arripuit, paratus etiam in sua perseverando nequitia perjuriū perficere. Tunc ambo asperis inter se loquentes verbis, per unam commecando viam ad venerabilem B. Audomari basilicam, eam cernendo approximabant. Tunc ille qui solidum requirebat, ad suum ait compatrem: « Quid nobis est necesse ad B. Audomari propius accedere basilicam? Deus enim ubique præsens est, jura mihi in isto loco in quo stamus, per B. Audomari merita, quod accommodatum a me non accepisti solidum. » Tunc ille iniquus extendens manus, linguamque ad proferendum perjuriū movens, oculosque ad basilicam B. Audomari elevans, subito ultione percussus divina pronus ad terram cecidit, oculique in eodem crepuerunt momento: et posthæc duobus tamen diebus vita sibi concessa, ad terrendos videlicet alios qui eum in tali angustia viderunt, die tertia miserrima defunctus est morte.

15. Est ergo aliud miraculum quod per B. Audomari merita factum fuisse non dubitatur, quodque usque ad præsentem diem, divina operante potentia, certis declaratur indicibus. Quadam forte die dum de Terwanensi urbe ad vicina pergeret loca, cumque meridianis diei horis parvum pausandi spatium suo voluisset indulgere corpusculo, sub quadam jacuit *tumulanda monachorum corpora construxerat. Lege vitam S. Bertini. Iperius in Chron., cap. 11, § 1 scribit Fridogisum abbatem sæcularem Sithivensis monasterii in capella sanctæ Dei Genitricis, quam B. Audomarus ad sepeliendos monachos dedicaverat, expulsis quadraginta monachis, triginta canonicos sæculares instituisse. Nunc est ecclesia cathedralis Audomaropolitana.*

arbore non longe a villa quæ Orneacus vocatur. Dum vero vir venerabilis evigilasset, ligneam statim dolavit crucem, et eam in prædicta sub qua jacuit arbore fixit; in sequenti vero nocte in eodem loco in quo auge Christi confessor jacuit, immensum apparuit lumen, omnesque in illius loci circuitu habitantes, hoc videntes miraculum dicebant: « Hic

(140) Interpolator alia refert S. Audomari miracula, de reo prope basilicam in qua S. Audomarus jacebat, ejusdem S. meritis soluto; de quodam vineæ Sithivensis prædatore punito et sanato; de puero e putei lapsu reducto incolumi. Aliis omissis sic vitam concludit: *Rexit autem Ecclesiam per spatia triginta annorum, atque his explitis, ultima depositionis hora, circumstante fletuum discipulorum multitudine, v Idus Septemb. plenus Spiritu sancto migravit ad Christum: cujus corpus translatum est (id est delatum) a S. Bertino, et sepultum in monasterio Sithiu, regnante, etc. Proinde S. Audomari ordinationem ad annum circa 647, qui Dagoberti penultimus fuit, mortem vero anno circa 647 collocamus. Hinc in telligas Audomarum abbatis nomine*

etiam locus idcirco tali nunc lumine fulget, quia ex B. Audomaro in præcedente die ibidem paulisper pansante fuit consecratus atque benedictus (140). » Et usque ad præsentem diem multi infirmi in eodem loco sanitatem recipiunt, largiente Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et gloria cum Patre et Spiritu sancto per æterna sæcula. Amen.

concilio Rothomagensi sub Ansberto non subscripsisse, ut quidam post Baronium aiunt. Audomarus Waldetrudem sacerdotio, Austrebertam et Waldetrudem velo consecrasset in propriis istorum sanctorum Actis dicitur. Commentator in sincero Usuardi Martyrologio v. li. Septemb. his verbis: *In territorio Tarvannensi S. Audomari episc. et conf. Et apud Atonem: Natalis S. Audomari Tarvannensis episcopi, cujus gloriosa conversatio miraculorum præconio collaudatur. Corpus ejus in ecclesia Sithivensis monasterii habetur, præter caput et ossa quædam, quæ in B. Mariae ecclesia Audomaripolitana servantur. De ejus variis translationibus, ad vitam S. Bertini agemus Sæculo insequenti.*

VITA S. OSWALDI

EPISCOPI WIGORNIENSIS ET ARCHIEPISCOPI EBORACENSIS,

Auctore anonymo incertæ ætatis.

MABILL. Acta SS. Bened. Sæc. V, parte 1, pag. 727, ex Capgravo et Bollando.)

OBSERVATIONES PRÆVIÆ.

1. Ex tribus illis, quos sæpe laudavimus, eximii C Angliæ episcopi, Dunstano, Ethelwoldo et Oswaldo, aliis duobus supervixit Oswaldo, nempe « *quinque annis Dunstano, decem Ethelwoldo.* » inquit Willelmus Malmesburiensis in lib. iii, ubi de pontificibus Eboracensibus: *tantamque sui admirationem Angliæ præbuit, ut solus eos exhibere videretur, auctoritate illum, efficacia istum, ambos sanctimonia.* Ejus vitam scripsisse dicitur Senatus Bravonius, quem Wigorniensium monachorum præfectum sub annum 1170 floruisse ferunt. Sed alium quempiam auctorem antea id præstitisse constat; quos inter Fulcardus Sancti Bertini Sithiensis monachus, quem Guillelmus rex, teste Orderico Vitali in Historiæ ecclesiasticæ lib. ii, circa annum 1108 Torneicæ præposuit. *Hic affabilis et jocundus fuit, adit Ordericus, atque charitativus, grammaticæ artis ac musicæ peritissimus; unde pretiosa peritæ suæ monumenta reliquit in Anglia futuris generationibus. Nam plures tractatus memoria dignos edidit, et sancti Oswaldi Wigorniensis episcopi, aliorumque sanctorum, quorum propago de Albione processit, delectabiles ad canendum historias suaviter composuit.* Nescio an sit ejus hæc scriptio, quam primus typis vulgavit Capgravius, Surius expolivit, Henschenius in nativum styllum restituit.

2. De monasterio Ramesiensi (Ramsey), cujus auctor Oswaldo, fundator dux Ailwinus, Aimoino Hehelguinus, multa leguntur in actis sancti Abbonis abbatis Floriacensis, et apud Willelmum in lib. iv De pontificibus Anglorum, ubi de episcopis Dorcestrensibus, atque in Monastico Anglicano a pag. 251, ubi Ailwini ducis genealogia profertur. Ethelstanus ejus pater, Semirex dictus, Glastoniæ monachus factus est. Monachorum duodecim colonia Ramesiam deducta est anno 971 ex Westthiriensi

monasterio, quod itidem Oswaldo originem suam refert acceptam. Sed præ ceteris illustre fuit monasterium Sanctæ Mariæ ab eodem conditum apud Wigorniam, prope ecclesiam cathedralem, quæ hæc arte ad monachos facile transiit. Hinc Willelmus Malmesburiensis in lib. ii De regibus, cap. 8: *Sedem episcopalem Wigornia, clericis non vi expulsis, sed arte sancta circumventis, replevit monachis regularibus. Expulerat antea regali jussione Ethelwoldus episcopus clericos de Wintonia, etc.* Angliæ reges tres una cum Dunstano coronavit. Eadgarum anno 973, Edwardum biennio post, atque Ethelredum anno 978.

3. De morte S. Oswaldi ista tradit Florentius Wigorniensis: *Sanctus Oswaldus archiepiscopus indict. v, prid. Kal. Martii, feria secunda, transiens ex hac vita, regni cælestis gaudia conscendit, et Wigornia in ecclesia sanctæ Mariæ, quam ipse a fundamentis construxerat, conquisivit.* Hæc notæ chronicæ coincidunt in annum 992, qui bis-exilis erat, ac proinde eo anno Februarii constabat diebus viginti novem, quorum extremus Oswaldi supremus fuit. Hunc annum ejus obitu insignem tradunt Anglicani scriptores, ex quibus corrigendum monasticum, in quo refertur ad annum sequentem. De sancto Oswaldo sit mentio in recentioribus Martyrologiis vii Kal. Martii. Molanus eundem laudat ad diem 15 Octobris, et Thomas Mathewius, qui ea die de sancto Oswaldo se actu unum promise-rat, hunc diem ejus translationi attribuit. Verum prima ejus translatio facta est prid. Id. Maii, ut mox dicemus. Henschenius alium sanctum pro Oswaldo in diem 15 Octobris intrusum fuisse scribit.

4. Oswaldo in sedem Eboracensem successit venerabilis abbas Melleshamstedensis, id est Burghl Adulfus, qui et ipse, sicut prædecessor ejus sanetus,